

Ko je Robert Altman posnel svoj prvi *mainstream* celovečerni film **The Delinquents** (1955), je bil star že 30 let; ko je posnel drugega, **Countdown** (1967), če seveda odštejemo vmesno doku-kompilacijo **The James Dean Story** (1957), je bil star že 42 let; ko mu je s filmom **M*A*S*H** (1970) naposled le uspel prvi veliki met v življenju (*zlata palma* v Cannesu & za filmom **Letališče** drugi največji *hit* l. 1970) in ko so bili ostali tedanji hollywoodski čudežni otroci tipa Lucas, Spielberg & Bogdanovich šele v zgodnjih ali pa srednjih dvajsetih, je bil on star že 45 let; ko ga je Hollywood po seriji krahov **Buffalo Bill and the Indians, or Sitting Bull's History Lesson** (1976), **A Wedding** (1978), **Quintet** (1979), **A Perfect Couple** (1979) & **Health** (1979) ekskomuniciral in postavil nazaj na margino, s katere se je po prerivanju & pehanju v TV showih tipa *Alfred Hitchcock Presents*, *Bonanza*, *Kraft Mystery Theater* & *Combat* l. 1970 pritepel, je bil že globoko v petdesetih; ko je moral s trebuhom za kruhom v širni svet (Lille & Michigan) in celo zamenjati medij (gledališče & opera), je bil star že skoraj 60 let; ko se je moral s HBO-doku-fikcijo **Tanner '88** (1988), akoprav zelo uspešno, zateči na video-trak, je bil star že 63 let; in zdaj, ko je s filmom **The Player** uprizoril svoj prvi *comeback*, je star že 67 let, pa čeprav ni v samem filmu **The Player**, v katerem je veliko falirancev & poražencev & bivših Altmanovih zvezd, nihče star 67 let. Robert Altman se je rodil 20. februarja 1925 v Kansas Cityju, Missouri.

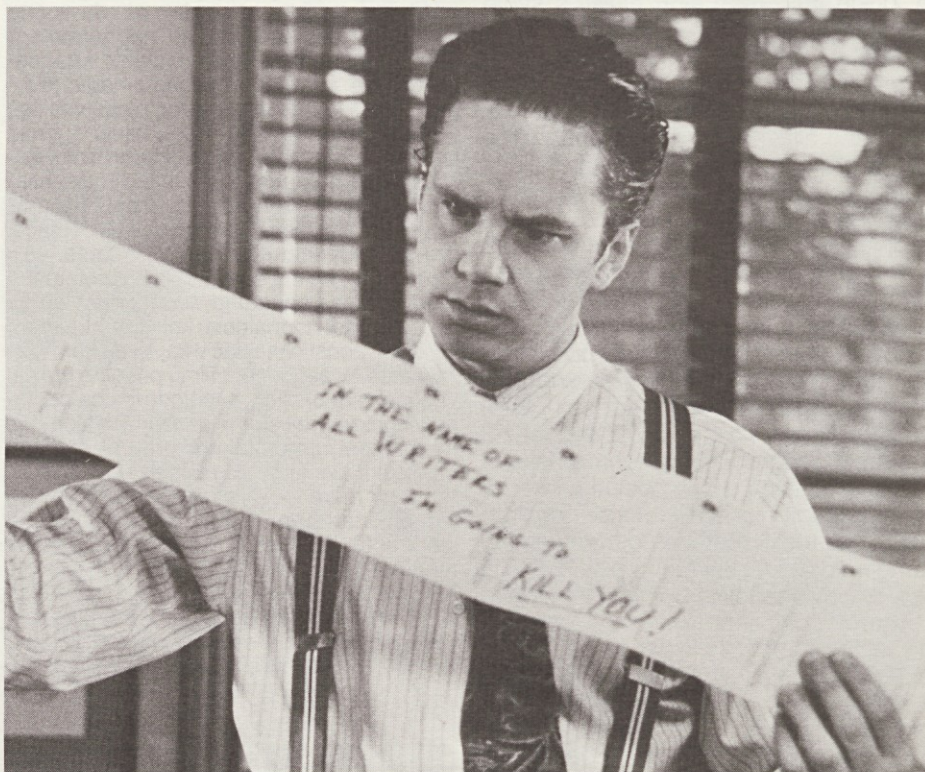
Ali z drugimi besedami: Mislite, da se Altmana lahko znebite? Po petnajstih letih obupanih eksperimentov in ko poskuša vse - snema industrijske filme (npr. za *Calvin Company*), dokumentarce (npr. **The James Dean Story**), epizode TV nadaljevanj (npr. *Bonanza*), 16 mm home-movies (npr. **The Party & Pot au Feu**) & raznožanrske celovečerne filme (npr. street-gang romanca **The Delinquents**, sci-fi drama **Countdown** & melodrama **That Cold Day in the Park**) -, da bi prišel v Hollywood in postal *somebody*, se kot rezerva - šele kot štirinajsti, po nekaterih virih celo petnajsti izbrani režiser - pritihotapi za krmilo filma **M*A*S*H**; ko ga Hollywood po - kritiško praviloma uspešnih, a komercialno neuspešnih - filmih **Brewster McCloud** (1970), **McCabe and Mrs. Miller**

THE PLAYER

režija: Robert Altman,
scenarij: Michael Tolkin po lastnem romanu,
fotografija: Jean Lepine,
glasba: Thomas Newman,
igrajo: Tim Robbins, Greta Scacchi, Fred Ward, Whoopi Goldberg, Peter Gallagher, Brion James, Cynthia Stevenson, Vincent D'Onofrio, Dean Stockwell,
producent: Avenue Pictures, Spelling Entertainment, ZDA, 1992, 2h 04.

(1971), **Images** (1972), **The Long Goodbye** (1973), **Thieves Like Us** (1974) & **California Split** (1975) opozori, da morda tja kljub vsemu potrkal na napočna vrata, ustanovi svoj zasebni filmski studio *Lion's Gate* in skozenj spravil nekaj svojih filmov (**Quintet**, **A Perfect Couple & Health**) ter nekaj filmov svojih protežirancev, kot so bili, denimo, Alan Rudolph (**Welcome to L.A. & Remember My Name**), Robert Benton (**The Late Show**) & Robert Young (**Rich Kids**). So se ga znebili? Ko mu zasebni studio skrahira (l. 1982 ga je prisiljen prodati), ga že najdemo pri studijih Paramount & Disney, kjer - kot da ni nič - snema eno izmed največjih in najbolj tveganih ekstravaganc s konca sedemdesetih, film **Popeye** (1980), ki je v njegovih rokah sicer postal ekscentrična kombinacija risanke, ki zgleda kot film, in filma, ki zgleda kot risanka (barve je na začetku zadušil, toda bolj ko gre film naprej, bolj specifične in stripovske postajajo, izstopi rdeča, celo sama oblačila se sčasoma spremenijo itd.), toda nikomur ni bil

všeč, akoprav je vrgel 50 milijonov \$, in nikomur v Hollywoodu ni bilo všeč, kako ga je Altman snemal (proračun se je na koncu ustavil šele nekje severno od 20 milijonov \$), še huje, ker so sam film vsi imeli tako za finančni kot artistični polom, je Altman dokončno ostal pred hollywoodskimi vrati. So se ga zdaj znebili? Nak, Altman se v tem trenutku že začuti kot gledališki in operni režiser, se vrže na super-16 mm, nekatere gledališke igre flikne na video, eno, **Come Back to the 5 & Dime Jimmy Dean, Jimmy Dean**, pa najprej na 16 mm in potem na 35 mm za predvajanje v art kinodvoranah, da bi se na koncu vrnil na TV (**The Caine Mutiny Court-Martial**, 1988), celo z videoprojektom (**Tanner '88**). Filmar niže, kot je TV, ne more pasti, so pomislili vsi - naslednji korak je itak lahko le še urad za brezposelne. So se ga znebili? Ne, življenje po televiziji kljub vsemu obstaja: Altman se vrne z malim, osebnim filmčkom **The Player**, v katerem se pojavi 63 hollywoodskih zvezd na čelu z Julijo Roberts & Bru-

TIM ROBBINS

Tim Robbins, sicer boyfriend Susan Sarandon, se je priključil trendu igralcev, ki so se v zadnjem času prelevili v režiserje - Kevin Costner (*Dances with Wolves*), Kenneth Branagh (*Henry V.*), Keith Gordon (*Midnight Fear*), John Turturro (*Mac*), Edward James Olmos (*American Me*), Bill Duke (*Rage in Harlem*), Kevin Dobson (*Shades of Gray*), Billy Crystal (*Mr. Saturday Night*), Peter Weller (*Valve*), celo Bud Cort (*Ted and Venus*) in Alex Winter (*Freekz*). Bob Roberts je naslov Robbinsovega prvenca, pozna pa se mu, da je bil režiser tako rekoč istočasno tudi igralec v Altmanovem filmu *The Player*: Bob Roberts je namreč satirična zgodba o folksingerju, ki se skuša promovirati kot kandidat za politične višave (*Nashville* + *Tanner*). Tim Robbins je na letošnji podelitvi oskarjev sedel sicer v prvi vrsti, toda bržčas le zato, ker je bila Susan Sarandon tedaj že praktično v izdatnem devetem mesecu in bi ji sedenje med dvema vrstama povzročilo marsikatero nevšečnost, ne pa, denimo, zato, da bi se ga bolje videlo: Robbins ne predstavlja ravno ideje običajne zvezde, temveč prej idejo igralca (s Susan Sarandon in nekaj zanesenjakov ima celo nekako minimalistično potujoče off-gledališče), ki je mimogrede, naključno in predvsem po naravi stvari same tudi zvezda, akoprav

FOTO: D.A.G.

com Willisom - in postane pri sedemdesetih spet *player*. Film *The Player* postane hit v Cannesu, Ameriki, Evropi & na Marsu.

Altman kot *parazitski player*: akoprav je brez denarja, se zna vedno prilepiti razredu, ki ima denar - naj bo to Hollywood, off-Hollywood, underground, TV, video, 16 mm, opera ali pa Broadway.

Altman kot *kompulzivni hazarder*: njegov oče je bil hazarder & on sam je hazarder - film *M*A*S*H* pa je itak dobil povsem hazardsko, namreč kot štirinajsti oz. petnajsti režiser, zato ni čudno, da je kmalu zatem posnel film *California Split*, himno hazardu.

Altman kot *izumitelj*: osemstezni zvočni sistem *Lion's Gate*, ki mu je omogočal hkratno & sinhrono snemanje različnih govorcev, je postal njegov *trademark*, *modus operandi* & bleščeči vizualni organon, zaradi katerega ljudi slišimo tudi, ko jih ne vidimo, in zaradi katerega ne vemo, kdo sploh govori & koga pravzaprav slišimo - efekt prekrivajočih se dialogov ni slab ali pa nejasen zvok, ampak prav prekrivanje podobe & glasu, potemtakem izgubljenost enotnega »izvira«.

Altman kot *šamanski manipulator* zvezd: v film *Nashville* je zvalil 24, v film *A Wedding* 42, v film *The Player* pa 63 zvezd - Paula Newmana je na

vrhuncu kariere zmamili v film *Buffalo Bill and the Indians, or Sitting Bull's History Lesson*, ki je katastrofalno skrahiral, toda že tri leta kasneje ga je imel spet v filmu *Quintet*, katerega pa ni hotel potem nihče niti distribuirati.

Altman kot *studijski tycoon*: njegov *Lion's Gate* je bil MGM brez rjovečega leva.

Altman kot *salonski lev*: prvič, *party* kot zgodba - *M*A*S*H*, *Nashville*, *A Wedding* & *The Player*, neki njegov predhollywoodski home-movie pa je imel itak naslov *The Party*; drugič, *party* kot *modus operandi* - vse imaš na kupu, zelo racionalno, obvladljivo & nenaporno, če pa imaš pri roki še osemstezni zvočni sistem *Lion's Gate*, lahko sam vmes igraš celo natakara; in tretjič, *party* kot *gimmick* - prirediš *party* in vsi pridejo, tako zvezde kot gledalci (filmi *M*A*S*H*, *Nashville* & *The Player* so njegovi edini *hiti*).

Altman kot *velik filmar*: *M*A*S*H*, *McCabe and Mrs. Miller*, *The Long Goodbye*, *California Split*, *Nashville* & *Popeye*.

In Altman kot *zadnji človek na svetu*, ki Hollywood jemlje osebno.

MARCEL ŠTEFANČIČ, JR.

HOLLYWOOD — ANTIHOLLYWOOD

100 let so vas učili, da so hollywoodski producenti sadistične svinje, ki porivajo svoje tajnice, uničujejo scenariste in terorizirajo zvezde. Zdaj je prišel Altmanov film *The Player*, v katerem zveste, da so hollywoodski producenti sadistične svinje, ki porivajo svoje tajnice, uničujejo scenariste in terorizirajo zvezde. Film *The Player* velja kajpak za protihollywoodskega in ko za kak film rečemo, da je protihollywoodski, hočemo s tem vedno poudariti le to, da je nastal zunaj Hollywooda ali pa ob Hollywoodu. V filmu *The Player* je sicer najmanj toliko hollywoodskega denarja kot v katerikoli drugem hollywoodskem filmu, toda funkcionirati skuša kljub temu kot nekaj, kar je nastalo mimo Hollywooda, kar pa je itak lastno naturi samega protihollywoodskega filma. V čem je glavni paradoks obhollywoodske kritike Hollywooda? Natanko v tem, da nam pridela tako rekoč isti obrazec kot katerikoli hollywoodski film o Hollywoodu, ali z drugimi besedami, da bi katerikoli hollywoodski film postal protihollywoodski, je dovolj že to, da se dogaja v Hollywoodu: v trenutku, ko se hollywoodski film postavi v Hollywood oz. ko Hollywood obrne kamero proti sebi, postane protihollywoodski. Vzemite katerikoli film - *A Star Is Born*, *The Big Knife*, *The Legend of Lylah Clare*, *The Last Tycoon*, *Postcards from the Edge* ali pa *Barton Fink*. Med hollywoodsko in obhollywoodsko kritiko Hollywooda ni nobene razlike.

MARCEL ŠTEFANČIČ, JR.

drži, da je dal svoj prispevek enemu izmed največjih finančnih krahov osemdesetih, Lucasovi ekstravaganci *Howard the Duck* (Willard Huyck). Tudi v filmih so njegove vloge zelo nevsiljive, nepopadljive & zadržane, lahko bi rekli celo drugače; čeravno ima v filmu glavno vlogo, se vedno zdi, kot da prihaja iz ozadja, z drugimi besedami, zdi se, kot da v resnici podpira stranske igralce, celo tedaj, ko so njegove vloge vsaj formalno energične & agresivne, denimo v filmu *Tapeheads* (Bill Fishman), v katerem igra ambicioznega mladeniča, ki se skuša prebiti v svet show-businessa, ali pa v filmu *Bull Durham* (Ron Shelton), v katerem igra nadarjenega igralca baseballa, ki se skuša prilečiti vsem zvezdnim klišejem, akoravno je natural. In akoravno pretežno igra predvsem v resnih komedijah, v katerih pride lahko njegovo napadanje iz drugega plana do polnega stasa (*Cadillac Man*, Roger Donaldson; *Erik the Viking*, Terry Jones; *Miss Firecracker*, Thomas Schlamme), in akoravno se ne brani debutantskih & ansambelskih filmov (Bill Fishman & Thomas Schlamme, *Five Corners*), je najbolj zablestel prav v - praktično monodramskem - psihotrillerju *Jacob's Ladder* (Adrian Lyne), v katerem ne ve, da ga v resnici ni več, in v katerem ves čas pobira & sestavlja le ostanke, ne-stavke, potrpane kadre & diskontinuirane konce, ki so jih pustili glavni igralci fantomskega kom-plota. *Bull Durham* & *Jacob's Ladder* sta vsekakor definitivna filma njegove dosedanje kariere.

MARCEL ŠTEFANČIČ, JR.